

позикового капіталу, контролювати негативні тенденції та зменшувати їх в сторону підвищення кредитоспроможності та формування позитивної динаміки сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Стецюк П. А., Гудзь О. Є. Управління кредитоспроможністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти. *Облік і фінанси*. 2014. №3 (65). С. 110-116.
2. Іщенко Н. М., Олійник О. М. Кредитоспроможність сільськогосподарських підприємств: аналіз факторів, що формують резерви її зростання. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 15. С. 89-95.
3. Мальцева А. С. Інновації для підвищення кредитоспроможності підприємства. *Управление инновациями: теория, методология, практика*. 2016. № 17. С. 43-48.
4. Сергеева И. А., Володин В. М. Направления повышения кредитоспособности промышленных предприятий. *Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Серия: Общественные науки*. 2018. №1 (45). С. 160-171.

Ірина Краснова

д-р екон. наук, професор

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна

FINTECH ІННОВАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ НАСЕЛЕННЯ

Дослідження показують, що інноваційний фінансовий розвиток важливий для посилення фінансової інклюзії та зменшення соціальної нерівності. Мобільні телефони (МТ) та хмарні технології (ХТ), штучний інтелект (AI), машинне навчання (ML), *Big Data analytics* (BD), прогнозований аналіз (*Data Science DS*) і блокчейн-технології дозволяють створювати інноваційні бізнес-моделі, продукти та послуги, що підтримують фінансову інклюзію. Ці технологічні інновації здатні збільшити доступ, знизити експлуатаційні витрати, покращити ефективність та розширити досвід клієнтів у користуванні фінансовими послугами. Однак вони також можуть негативно вплинути на фінансову інклюзію та в деяких випадках призвести до фінансової ізоляції (табл. 1).

Основними детермінантами розвитку фінтех-інновацій, спрямованими на зміну моделі фінансової поведінки населення, є розвиток мобільного Інтернету та смартфонів; розвиток соціальних мереж; втрата довіри до банків та

незадоволеність глибиною, доступністю та ефективністю банківських послуг; зсув клієнтських уподобань, щодо фінансових послуг.

Таблиця 1

Технології та інновації щодо сприяння фінансовій інклюзії

	Продукти	Послуги	Технології	Основні переваги	Основні виклики/ризики
платежі	Мобільні гроші/P2P трансфер	Банки, що функціонують в режимі 24/7, небанківські грошові перекази, платежі за допомогою мобільного телефону,	Мобільні телефони, хмарні та блокчейн технології	<ul style="list-style-type: none"> Прості, надійні, економічні та швидші за інші методи. Сприяє подоланню бідності 	<ul style="list-style-type: none"> Ризик шахрайства з боку агентів. Відсутність сумісності. Відносно низькі показники активного використання
	Цифрові платежі і грошові перекази	платежі і криптовалютою	Мобільні телефони, хмарні та блокчейн технології	<ul style="list-style-type: none"> Менші витрати, більша прозорість та вища конфіденційність. Значна економія часу та витрати переказу 	<ul style="list-style-type: none"> Ризики безпеки даних. Надання особистої інформації, яку можна втратити або вкрасти
кредитування	Оцінка кредитного ризику (скоринг)	Фінансовий консалтинг в режимі онлайн, платформи краудфайнінгового	Соцмережи, мобільний Інтернет, хмарні технології, <i>BD, DS, ML i AI</i>	<ul style="list-style-type: none"> Доступ до позик, що не було можливим за традиційних моделей оцінки кредитного ризику 	<ul style="list-style-type: none"> Може створити гендерну упередженість та/або нерівність доходів. Неправдиві кореляції даних
	Альтернативне кредитування / P2P кредитування	фінансування акціонерного капіталу, залучення позик з використанням P2P-платформ, залучення короткострокових кредитів в режимі онлайн	Соцмережи, мобільні телефони, хмарні технології, <i>BD, DS, ML i AI</i>	<ul style="list-style-type: none"> Доступ до позик для небанківських та нефінансових установ. Швидше та ефективніше 	<ul style="list-style-type: none"> Вищі витрати на запозичення порівняно з банківськими позиками. Ризик надмірної заборгованості. Переважно короткострокове фінансування, що посилює проциклічність
заощадження та страхування	Діджиталізовані заощадження та інвестиції	інвестиційне консультування та онлайн інвестиції, платформи високодохідних інвестицій, фондові операції в режимі онлайн	Мобільні телефони, хмарні технології, штучний AI, ML, Big Data	<ul style="list-style-type: none"> Зниження витрат, збільшення ліквідності та більша прозорість. Менший ризик крадіжки 	<ul style="list-style-type: none"> Потрібні значні фінансові можливості клієнтів. Регулювання / захист потоків
	Цифрове страхування	автострахування із застосуванням телематики, мед. страхування із онлайн контролем	Мобільні телефони, хмарні технології, <i>BD, DS, ML i AI</i>	<ul style="list-style-type: none"> Зниження витрат, збільшення ліквідності та більша прозорість. Швидкість та ефективність 	<ul style="list-style-type: none"> Потрібні значні фінансові можливості клієнтів

Виокремлюємо чотири сфери впливу фінансових інновацій на формування інклюзивної фінансової поведінки населення (рис. 1).

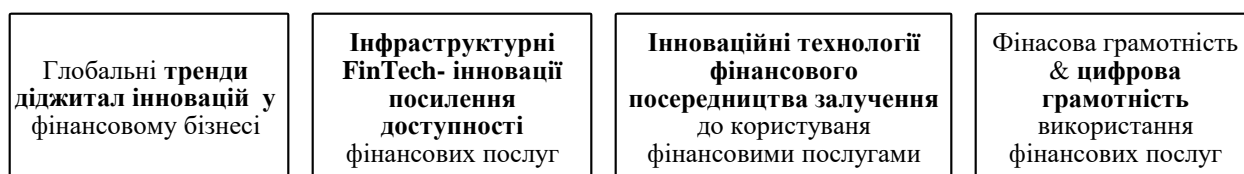

Рис. 1. Сфери посилення впливу FinTech-інновацій на фінансову інклюзію

Джерело: складено автором.

В умовах глобалізації визначальний вплив чинять глобальні мега-тренди, які найбільше впливають на фінансову поведінку населення. Зокрема: 1) Розвиток альтернативних форм фінансового посередництва через трансформацію технології *FinTech* у *TechFin*, тим самим на фінансовому ринку з'являються нові учасники, орієнтовані на розширення доступності фінансових послуг з використанням цифрових технологій фінансування. 2) Поява новітніх різновидів технології *FinTech* (*bankingtech*, *wealthtech*, *insurtech*), що розширює масштаби діяльності банків, та сприяє формуванню нової моделі фінансової поведінки населення. 3) *FinTech* поступово все глибше імплементується у бізнес-моделі учасників фінансового ринку, стаючи їх частиною та сприяючи проникненню фінансових послуг до якомога ширшого кола клієнтів. 4) Регулятори і учасники фінансових ринків все частіше апелюватимуть до технологічних рішень в управлінні (*RegTech*).

Зростання рівня *FinTech* сприяло зміні моделі фінансової поведінки населення, яке стикається з труднощами забезпечення традиційними формами фінансування, насамперед банківськими позиками через їх розмір та профіль високого ризику. Незадоволеність попиту сприяє проникненню у сферу фінансового посередництва великих технологічних компаній (*BigTech*), основною діяльністю яких є цифрові послуги, а не фінансові послуги. В цілому варто зазначити, що *BigTech*, як і *FinTech* доповнюють традиційні (банківські) форми надання фінансових послуг, а не замінюють їх, і тим самим збільшують загальний доступ до цих послуг. Тренд проникнення *BigTech* компаній у сферу фінансового посередництва обумовлює формування нового атрактору, спрямованого на трансформацію технології *FinTech* у *TechFin* (технологічні фінанси) та формує потребу у зміні регуляторних норм та правил (*RegTech*).

Такі мегатренди здатні: 1) змінити існуючі галузеві структури; 2) розмити межі між певними секторами економіки та фінансового ринку; 3) сформувати принципово нову інфраструктуру та бізнес-моделі фінансового бізнесу; 4) удосконалити процеси створення, постачання продуктів та послуг населенню та МСБ; 5) сформувати нові вектори ціннісно-орієнтованого партнерства в суміжних індустріях фінансового бізнесу; 6) значно підвищити доступність фінансових послуг для населення.

Технологічні зміни у фінансовій індустрії включають нові інфраструктурні інновації. Домінуючою моделлю інфраструктури фінансового ринку стає «хмарне середовище». Виділимо групу інфраструктурних *FinTech*-інновацій, котрі з високою ймовірністю здатні посилити доступність фінансових послуг: 1) базова ринкова інфраструктура – технології, що сприяють децентралізації, зниженню матеріальних активів (блокчейн, інфраструктура і платформа як послуга (*I/PaaS*), моделі обміну інноваціями; 2) диджиталізація забезпечення надійності операцій та послуг (регуляторні технології (*RegTech*, *SubReg*), посттрейдингові технології, комплаєнс-менеджмент); 3) штучний інтелект та аналітика (*AI&Analytics*), управління множинними джерелами інформації (машинне навчання (*Machine learning*, *ML*)), прогнозований аналіз (*Data Science*), великі дані (*Big Data*); 4) альтернативні платформи фінансування

(фінансові інтернет-майданчики) – формування власного і позикового капіталу, P2P-, B2B-, B2C-кредитування та акціонерний краудфандинг (краудінвестинг). Розвиток соціальних мереж та поява відкритих інтерфейсів (API) виступають тими чинниками, які особливо сприяють просуванню цих послуг, забезпечуючи глобальне охоплення.

Банківські комунікації та бізнес-процеси також все більше базуються на інноваційних дистанційних технологіях та спрямовані на залучення населення до користування банківськими послугами. До найбільш перспективних різновидів банківських FinTech-технологій, що з високою ймовірністю можуть посилити фінансову інклюзію, відносимо: 1) робоедвайзинг, або роботизовані фінансові консультанти; 2) *Bankingtech* або *banktech* (*BigData*, *Data Science*, *Machine Learning* та *Artificial Intelligence*); 3) інвестиційні технології (*index products* і *Wealthtech*). Зазначимо, що зміни, які відбулися в банківському секторі України, обмежили спектр основних видів фінансових послуг для верств населення, що проживають у сільській місцевості. На жаль, рівень доступності фінансових послуг в селах є низьким порівняно із великими містами. Якщо розглядати користування банківськими послугами в Україні за гендерною складовою, то відсоток рахунків дорослих чоловіків у фінансових закладах перевищує відсоток цих же рахунків дорослих жінок. Також, чоловіки частіше здійснюють та отримують цифрові платежі та зберігають кошти у фінансових установах. Жінки більше, ніж чоловіки, позичають кошти у фінансових установах чи використовують кредитну картку.

Використання інноваційних технологій потребує підвищення рівня не просто фінансової грамотності, а саме цифрової фінансової грамотності населення, яка вимагає навичок пошуку та використання інформації та критичного мислення. Вважаємо, що цифрова фінансова грамотність передбачає сукупність таких знань, вмінь та навичок: володіння різноманітними технічними та когнітивними навичками; здатність застосовувати різноманітні фінансові технології; розуміння взаємозв'язку між технологіями, інноваціями, особистою конфіденційністю та використанням інформації для інтерпретації результатів та оцінки якості фінансових послуг.